

CUPRINS

Introducere.....7

PARTEA I. STUDII DE SECURITATE

Epoca marilor puteri.....13

Dr. Teodor Frunzeti

Sebastian Oprescu

**Conceptul de „smart defence“ în contextul eficientizării planificării
apărării.....40**

Dr. Teodor Frunzeti

Repere teoretice și practice în studiul guvernării globale.....55

Dr. A. Sarcinschi

Situația economică globală.....77

Dr. C. Băhnăreanu

Statele Unite ale Americii – prezent și perspective.....111

Cristina Bogzeanu

Uniunea Europeană la momentul adevărului.....133

Dr. V. Zodian

Sebastian Oprescu

Vecinătățile UE – Mediterana și Caucazul.....191

Dr. Corina Gheorghe

Cristian Ariton

Șerban V. Zodian

NATO azi.....239

Dr. Teodor Frunzeti

Dr. V. Zodian

Dr. Mihai V. Zodian

Federația Rusă, Ucraina și Caucazul de Sud.....260

Maria Postevka

Dr. V. Zodian

Sebastian Oprescu

Asia Centrală.....329

Dr. V. Zodian

Dr. Cristian Băhnăreanu

Șerban V. Zodian

PARTEA a II-a. ANALIZE REGIONALE ȘI STUDII DE CAZ

Marele Orient și revoluțiile islamice	363
<i>Dr. Mihai V. Zodian</i>	
<i>Ruxandra M. Vidrașcu</i>	
<i>Dr. Corina Gheorghe</i>	
<i>Liviu Toader</i>	
<i>Dr. Șerban Pavelescu</i>	
Revoluțiile din lumea arabă	433
India și Asia de Sud	447
<i>Dr. Mihai V. Zodian</i>	
<i>Dr. V. Zodian</i>	
<i>Sebastian Oprescu</i>	
Asia de Est	496
<i>George Necula-Spiru</i>	
<i>Dr. Cristian Băhnăreanu</i>	
<i>Dr. Alexandra Sarcinschi</i>	
<i>Sebastian Oprescu</i>	
<i>Dr. Vladimir Zodian</i>	
Asia de Sud-Est și Oceania	580
<i>Dr. Mihai V. Zodian</i>	
<i>Șerban Pavelescu</i>	
<i>Sebastian Oprescu</i>	
<i>Cristian Ariton</i>	
Africa și mondializarea	607
<i>Sebastian Oprescu</i>	
<i>Dr. V. Zodian</i>	
America Latină între SUA și restul lumii	651
<i>Dr. V. Zodian</i>	
<i>Sebastian Oprescu</i>	
<i>Cristian Ariton</i>	
<i>Alexandru Cristian</i>	
Evenimente la sfârșitul lui 2012	684
<i>Dr. V. Zodian</i>	
Bibliografie selectivă	700

EPOCA MARILOR PUTERI

Începutul secolului XXI pune în discuție accentuat **repartiția, ierarhia și echilibrul de putere** în lume. Dacă în anii Războiului Rece, la prima vedere existau doar două superputeri (SUA și URSS) care gestionau, în formule de adversitate, rivalitate și cooperare, problemele globale și regionale, după 1989 situația s-a schimbat și continuă să se schimbe.

Chiar dacă SUA rămân încă prima putere (economică, tehnologică, militară, culturală, ca eficiență a guvernării democratice) a lumii, se constată ascensiunea unor „parteneri competitori”: UE, Japonia, China, F. Rusă, India, statele Golfului etc. Suntem de fapt într-o lume pe cale de a deveni multipolară, condusă de un „concert al marilor puteri”.

1. Ce se înțelege prin state puteri?

J.S. Nye Jr atrage atenția că puterea este un „concept controversat”¹. Poate fi capacitatea de a genera schimbare sau de a se opune schimbării. Poate fi capacitatea de a influența pe alții pentru a obține rezultatele pe care le dorim. Ar exista putere dură (preponderent militară) și putere blândă și chiar **putere inteligentă** sau putere civilizațională. Se înregistrează superputeri, hiperputeri, puteri regionale, puteri ofensive, puteri defensive etc. J.S. Nye Jr definește puterea inteligentă ca putere care reușește să convertească resursele în rezultate grație unor strategii și politici superioare. Dincolo de disputele teoretice, în lumea statelor (principali actori internaționali) ierarhia de putere se stabilește în funcție de câțiva factori: geografici (teritoriu și resurse naturale), economici, tehnologici, social-politici și, în ultimă instanță, militari.

Hiperputerea este un concept lansat de Z. Brzezinski în ultimii anii ai Războiului Rece. Este vorba de un stat care are o influență mondială (incontestabilă) economică, tehnologică, financiară, militară, geopolitică. SUA au ocupat această poziție între 1990–2007 (2008), ultima lor manifestare de **hiperputere** (în doctrina unipolarității) fiind intervenția din Irak. Refacerea militară a F. Ruse, dezvoltarea UE, ascensiunea fulminantă a Chinei – în contextul globalizării – au limitat în mod serios capacitatea Washingtonului de a-și impune interesele. Hiperputerea este în prezent încă prima putere financiar-economică, tehnologică și militară a lumii.

¹J.S. Nye Jr, *Viitorul puterii*, Editura Polirom, București, 2012, p. 21 și urm. (n.aut.)

Soft power reprezintă capacitatea unui actor internațional de a influența indirect, prin mijloace politice, economice și culturale, comportamentul altui stat. **Soft power** pot fi doar actori din categoria UE și a Japoniei. Existența și politica unei superputeri (militare) în spațiile sale de acțiune determină însă, într-o măsură mă-joră, comportamentul **soft** adoptat de acești actori internaționali. În aceeași măsură, China și Brazilia au încă un comportament **soft**, între altele, din cauză că se află în vecinătatea unor superputeri militare (SUA, F. Rusă).

Pe de altă parte, acțiunea puterii soft asupra unor state mici și mijlocii poate egala forța militară. În acest sens, se poate da ca exemplu inclusiv apararea principalilor capacități economice din Europa de Sud-Est de către marile puteri occidentale din cadrul UE. În alte cazuri, în CSI, de pildă, F. Rusă promovează oficial strategii soft în relațiile cu Ucraina, Uzbekistan, Kazahstan, Kirgistan. În reali-tate, în spatele acestor strategii stau încă **puterea militară** colosală a Moscovei și capacitatea ei de creare a unei „tradiționale sfere de influență” care permite „relații controlate” cu exteriorul, cu UE, SUA, China, Japonia.

Nu trebuie să uităm totuși că inclusiv UE are o structură de „bloc economic”, Comisia Europeană aprobând toate relațiile financiar-economice cu alți actori in-ternaționali. Stabilitățile fundamentale ale UE rezidă astfel în faptul că: nu este încă o federație de state; deține **soft power**, fără o adevărată **hard power**.

Superputerea secolului XXI, deci, trebuie să aibă **soft power** și **hard power**. F. Rusă aproape că dispune doar de **hard power**, iar China a atins nivelul de superputere economică globală, fiind încă un timp o putere hard regională.

Administrația B. Obama susține oficial **puterea inteligentă (smart power)**, o combinație de **soft** și **hard power**. Ideea sa centrală rezidă în: cooperarea altor impor-tanți actori internaționali în cadrul unor organizații internaționale (reguli unanime și oficial acceptate); administrarea globală a intereselor lor, SUA plasându-se în poziția de „arbitru”. Fiecare putere ar trebui să-și asume responsabilități pe plan regional și să se pună de acord cu acest „arbitru”. Liderii americani afirmă că globalizarea favo-rizează acest model de organizare, creând și dezvoltând interdependențe multiple (în primul rând economice).

Au fost combinații teoretice raționale care și-au dovedit viabilitatea pe termen scurt, cu siguranță în Europa în perioada interbelică. Atunci, politicienii din Londra și Paris le-au propus guvernanților germani crearea unei „conduceri colective” în Oc-cident, cu excluderea SUA și URSS. Ca rezultat, s-a ajuns la cel de-Al Doilea Răz-boi Mondial. După 1945, Washingtonul a înțeles că Europa Occidentală (Germania) trebuie unită și menținută sub control indirect (economic) și direct (NATO) și că parteneriatul cu URSS (Rusia) joacă un rol esențial în perpetuarea acestei organizații sud-estului continentului, parteneriatul SUA cu F. Rusă fiind menținut în continuare.

Anii 2001-2003 (extinderea prezenței americane în Afganistan și Irak) au marcat apogeul unei tentative de reorganizare a lumii sub egida unei **hiperputeri**. Ca reacție, F. Rusă și China au creat Organizația de Cooperare de la Shanghai și au lansat conceptul de **lumă multipolară**, la care s-au raliat Brazilia și MERCOSUR,

ASEAN, statele Golfului etc. În lumea multipolară, rolul decisiv în adoptarea hotărârilor îl are Consiliul de Securitate ONU, prin membrii săi permanenți. Concomitent, puterile regionale și-au delimitat sfere proprii de interese (UE, F. Rusă, China).

O lume a marilor puteri este o lume a statelor și alianțelor dintre state. Omenirea nu a ieșit și poate nu va ieși din sistemul statelor, chiar dacă se susține în unele medii academice că marile corporații sunt transnaționale și concurează statele. În realitate, în ultimă instanță, toate corporațiile majore au „în spate“ mari puteri care le susțin și care le garantează adevărate „sfere de influență economică“ (producție, distribuție, finanțare). Marile state finanțează cercetarea, introducerea celor mai performante tehnologii civile și militare, sistemul de învățământ de elită și aplică strategii și politici economico-sociale favorabile corporațiilor.

Marile puteri intervin direct și indirect, inclusiv prin mijloace militare, în obținerea de către corporații a accesului la resursele financiare, naturale și la piețe. Legislațiile naționale și regionale, reglementările juridice internaționale, de la OMC la FMI, BM, sunt tot atâtea rezultate ale acțiunii statelor importante în sprijinul corporațiilor importante. „**Retragerea statului din economie**“ nu este decât o lozincă sau o strategie de separare a corporațiilor din țările mici și mijlocii de statele proprii și de trecere a lor sub controlul **multinaționalelor**. Guvernul SUA aprobă direct orice importantă preluare de active în propria lor economie. La fel se întâmplă în China, F. Rusă, Brazilia etc. În cadrul UE, deciziile economice majore sunt impuse de Germania, Marea Britanie și Franța. În Japonia și Coreea de Sud, legislația ajută într-o proporție majoră companiile proprii. Și la nivel financiar, capitalul se dirijează tot în raport cu interesele de putere și cu interesele de afaceri.

Revelatoare în acest sens sunt și constatările lui E.A. Kolodjiej: „Statele se confruntă nu numai cu puterea altor state, ci și cu cea a altor actori cum ar fi organizațiile interguvernamentale. [...] Piețele globale și marile corporații multinaționale limiteză și lărgesc mai mult puterea statelor“¹.

Ch. Kindleberger a susținut în studiile de profil așa-numita **teorie a stabilității hegemonice** (un sistem internațional, cu tendințe anarhice, are nevoie de o putere stabilizatoare). R. Keohane apreciază că hegemonul are capacitatea de a emite și impune **norme internaționale, voință politică**, predominantă în economie, tehnologie și forțe armate. Declinul puterii hegemonice duce la instabilitatea sistemului (după neorealiști). Neoliberalii și social-liberalii pun accentul pe **bunurile publice** pe care le oferă puterea hegemonă (FMI, BM, OMC, OECD). Până în anii 2000, **puterea hegemonă** americană s-a bazat și pe funcționarea triadei SUA (Canada) – UE – Japonia. Această structură realiza 80% din comerțul mondial, 70% din producția mondială, 90% din operațiunile financiare și 80% din noile cunoștințe științifice.

K. Ohmae a și publicat în 1985 lucrarea *Triade Power. The Coming Shape of Global Competition*. Triada controla puterea politică, economică și militară a lumii. În 2008, Triada reprezenta 66% din PIB-ul mondial, iar BRICS 13,8%. Se adăugau: 74% din primele 500 de companii ale lumii în statele Triadei; principalele monede;

¹E.A. Kolodjiej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Editura Polirom, București, 2007, p. 196 (n.aut.)